

ROBERT KRALJ

Romano Guardini – mislec za naš čas

Za prevod treh teoloških predavanj sem se odločil zato, ker v njih Guardini na zelo konkreten način govori o temeljnih razsežnostih krščanske vere. Gre za predavanja, ki jih je imel na gradu Rothenfels leta 1950 oz. 1951. V njih razgrne dve pomembni témi, ki jih obravnava v več svojih delih: razodetje in krščansko notranjost.

S pomnim se, da sem pred leti v antikvariatu kupil njegovo pomembno knjigo *Svet in oseba* (Welt und Person) v prevodu pred kratkim preminule Milice Kač, a takrat temu delu niti slučajno nisem bil dorasel. Precej časa za tem se mi je v spremni besedi Marka I. Rupnika k Truhlarjevi knjigi *Osnovni pojmi duhovne teologije* vtisnil v spomin ta stavek: "Kaže, da je najizvirnejši in najbolj celostni teolog moderne dobe v katoliški Cerkvi prav Romano Guardini".¹ Takrat sem tudi že prebral kakšen Guardinijev spis, zato sem lahko razumel, kaj je hotel Rupnik reči. Po eni strani je Guardinijeva misel živa, konkretna in organska, in sicer v tem smislu, da od nas terja osebno in izkustveno udeleženo/vpletenost v mišljenem. To, o čemer Guardini razmišlja, ni tam nekje zunaj, ločeno od nas, marveč se sprašuje o veri iz žive resničnosti "vsega v vsem" (prim. 1 Kor 15,28), v kateri "živimo, se gibljemo in smo" (Apd 17,28). In ker je življenjska resničnost v vseh svojih pojavnih

oblikah izhodišče njegovega mišljenja, nas ne bo čudilo, da je tako izviren in pronicljiv.

Guardini je mislec razodetja. Vendar mu ne gre za predstavitev razodetja v pojmovnih opredelitvah – kakor opozarja bralca v uvodni pripombi k svoji knjigi *Razodetje: njegovo bistvo in njegove oblike* – marveč ga skuša razgrniti tako, da bi prišla na dan "živa celota", ki ga tvori.² Njegovo izhodiščno vprašanje je, kako se je razodetje zgodilo.

V prvem teološkem predavanju Guardini razmišlja o možnih načinih, kako bi se lahko zgodilo razodetje. Takšno razmišljanje nas bo privedlo do tega, kako se je razodetje dejansko zgodilo. Najprej naš avtor razlikuje med "splošnim razodetjem", kjer ga jaz s svojo interpretacijo delno tudi krojim, in med "izrecno-zavezujočim razodetjem", v katerem govori sam Bog.³ Guardini izrazi to razliko z naslednjo podobo: ko vstopim v hišo nekoga, ki ga ne poznam, lahko iz njegovega pohištva, knjig, slik in druge hišne opreme že spoznam

nekaj o samem gospodarju. Nekaj čisto drugega pa je, ko se z njim srečam osebno, ko pristopi k meni in me nagovori, itd. Tedaj vem, kdo je.

Zdaj Guardini razmišlja, da bi se lahko Bog skladno s svojo vsemogočnostjo vsakemu človeku razodel neposredno v njegovi notranjosti. Tu se izrecno navezuje na mistike, ki imajo izkušnjo neposredne Božje navzočnosti. Bog sam se jim razodene v njihovem osebnem dnu in dokler ta izkušnja traja, ni prostora za dvom. Ta se lahko pojavi kvečjemu, ko človek še ni navajen na ta način Božjega razodevanja, ali pa, ko mu Bog odtegne svojo neposredno navzočnost. A gotovost o osebnem srečanju z Bogom ostane tudi po tem. Iz te izkušnje lahko človek spozna Božjo veličino, njegovo previdnost, in izkusi, da je Bog prvi, ki ljubi. Vse to je možno. Bog bi se res lahko razodel vsakemu posamezniku neposredno v njegovi notranjosti. A vendar se razodetje ni zgodilo na tak način. Bog je hotel, da se razodetje uresniči po Besedi.

Guardini zopet govori zelo konkretno: neki človek mi lahko pove veliko o sebi že samo z mimiko obraza in svojimi kretnjami. Toda nekaj povsem novega se zgodi, če mi govori z besedo. Kajti temu, kar nosi v svoji notranjosti, z besedo da konkretno obliko in mi to posreduje. Mimika obraza in kretnje ostanejo njegova last in po srečanju poniknejo nazaj v tok življenja, medtem ko se beseda, v kateri pusti samega sebe, odtrga od njega in tako postane del mene. Tega, kar je drugi izrekel, ne more več preklicati. Zato se z besedo po Guardiniju začne zgodovina.

A četudi Bog govori po besedi, bi lahko govoril neposredno v notranjosti človeka. Poznamo namreč notranje besede kakor pri notranjem pogovoru s samim seboj ali pri samogovoru. Morda se nam kdaj zgodi, da se nam beseda kakšnega pesnika z vso jasnostjo utrne v zavesti. A Božje razodetje se vendarle ni zgodilo na tak način, ampak prihaja od zunaj, po drugem človeku. To pa pomeni, da Božja beseda postane, če lahko tako rečemo, "obremenjena" z vsem, kar sodi k drugemu

človeku, se pravi z vsemi njegovimi dobrimi in svetlimi, a tudi z vsemi slabimi in temnimi platmi. Kljub temu, da me lahko pritegne, je v meni tudi nekaj, kar se mu upira. On je zame tuj človek in pogosto zavzamem do njega držo nezaupljivosti. Tu je na preizkušnji naša vera. Če bi Bog govoril neposredno v moji notranjosti, ne bi mogel dvomiti o njegovi besedi. Ker pa prihaja po drugem človeku, je naloga vere v tem, da preseže ta upor, ki se lahko pojavi v meni, in premosti napetost med menoj in prenašalcem razodetja.

Guardini se zdaj vpraša, kdo bi lahko bili ti prenašalci razodetja. V različnih religijah so to ljudje, ki imajo tudi sicer pomembno vlogo v življenju in upravljanju skupnosti. Bog bi lahko govoril po očetu, ki je steber družine in nosilec pravice, duhovnik in iskalec Božje volje. Drugo razsežnost predstavlja mati, ki je s svojo intuitivnostjo bližje življenju in bolj odprta za nezavedno. Tak lik je tudi kralj, ki je poslušen božanstvu in ga zastopa pred ljudmi. Dalje bi se Bog lahko razodel po posebej obdarjenih in izkušenih ljudeh, kot so starci in modreci. Kljub temu, da zgodovina religij navaja tehtne razloge za vse te možnosti, je Božje razodetje vendarle ubralo drugačno pot. Bog se ne razodeva tistim, ki so na vodilnih položajih v življenju skupnosti ali najspretnější in najbolj izkušeni, marveč posameznikom, ki jih izbere po svojem svobodnem sklepu: očakom in prerokom.

Toda tu pride do izraza nevarnost pohujšanja, ki predstavlja "negativno plat razodetja". Nad razodetjem, ki prihaja po drugem človeku, se lahko pohujšamo. Natančneje rečeno, pohujšamo se nad njegovim prenašalcem. A to ima posledice tudi za samo razodetje. Naši razlogi zoper prenašalca razodetja so lahko zelo različni, a Bog je hotel posredovati svojo besedo po drugem človeku, ki je popolnoma vpet v čas in prostor. Tak je bil tudi ugovor farizejev, ki Jezusa niso sprejeli v shodnici v Kafarnaumu, saj da je vendar Jožefov sin, eden izmed njih (prim. Lk 4,16-30). Zanimiva je tudi vzporednica z odlomkom, ko Peter Jezusu brani, da bi šel v Jeruzalem, kjer bo moral

mного pretrpeti, biti umorjen in tretji dan vstati (prim. Mt 16,21-27). Če natančno beremo te vrstice, bomo videli, da Jezus začne *razodevati* učencem, kaj se bo z njim zgodilo. Hkrati pa njegovo svarilo Petru nakazuje *pohujšanje*, ko mu pravi "v spotiko si mi, ker ne misliš na to, kar je Božje, ampak kar je človeško" (v. 23). Peter ne razume, da misliti po Božje pomeni pravzaprav sprejeti človeškost v njeni celotni razsežnosti, torej z njo tudi smrt. Božji sin se ne izogiba smrti. Res je, da je ne išče, a ko pride nadenj, jo vzame nase. V zvezi s tem moremo reči, da pohujšanje prihaja iz naše napačne podobe o Bogu ali, bolje rečeno, iz tega, da imamo svojo podobo o Bogu za edino mero-dajno. Če hočemo, da se nam Bog razodene, kakršen v resnici je, potem mu moramo najprej dopustiti, da se nam pokaže na sebi lasten način, ne pa, da nam naša predstava o njem prekrije njegovo samorazodetje.

Danes je Cerkev, v kateri je vidno navzoč Kristus, prevzela nase to pohujšanje. Guardini opozarja, da imamo veliko razlogov za to, da bi se lahko pohujšali nad njo. A vendar moramo imeti pred očmi, da smo mi sami del živega organizma Cerkve. Ne pohujšajmo se prehitro nad njo, kajti morda imamo enostransko podobo o Cerkvi. Morda se sploh ne zavedamo, da je Cerkev mati, ki je rodila našo vero.⁴ Zato brez Cerkve tudi ni Kristusa. Naš osebni odnos s Kristusom je mogoč samo v njej in po njej.

Téma, ki jo Guardini osvetli v tretjem teološkem predavanju, je krščanska notranjost. Zanj je apostol Pavel tisti, ki je v svojih pismih pustil pečat te izkušnje: "Ne živim več jaz, ampak Kristus živi v meni" (Gal 2,20). Za Pavla je ključno srečanje s Kristusom na poti v Damask. Prej je mislil, da se lahko sreča z Bogom prek izpolnitve postave. Zdaj pa ga

preseneti Kristus tako, da ga postavi v tak odnos do Boga, ki ga sam po sebi nikoli ne bi mogel doseči. Kristus kot duh, Gospod pros-tora in časa, vstopi vanj in postane središče njegove osebe.⁵ Za razumevanje te izkušnje "bivanja-v" je ključno pojmovanje duha. Ko se Pavel sreča s Kristusom, ga obsenči luč z neba. Ta luč kaže na stanje veličastva, v katerem je zdaj Kristus. In prav ta Kristus kot duh ali pneuma vstopi v Pavlovo bivanjsko območje ter ga preobrazi. Guardini poudari, da duha v tem kontekstu ne smemo razumeti kot nekaj, kar je nasprotno telesnemu, temveč kot živo Božjo moč, ki človeka prenovi z njegovega osebnega središča. Tako Pavel šele zdaj postane on sam. Šele Kristus v njem mu omogoči, da se sreča s samim seboj.

Končno Guardini pravi, da je kristjan tisti, ki je osebno izkusil to, kar se je zgodilo Pavlu. Morda se bo komu zdelo, da je omenjeno dostopno le redkim izbrancem. Toda kar nam Pavel govori iz jasnosti lastne izkušnje, na določen način vendarle že posedujemo v zastrtosti vere.⁶ To pa pomeni, da je Pavlovo izkušnjo Kristusovega bivanja v osebi mogoče videti tudi tam, kjer še klije in se še ni v polnosti razvila.

-
1. Rupnik, Marko Ivan: *Spremna beseda*, v: Truhlar, Vladimir: *Osnovni pojmi duhovne teologije*. Mohorjeva družba, Celje, str. 9.
 2. Guardini, Romano: *Die Offenbarung. Ihr Wesen und ihre Formen*. Werkbund-Verlag, Würzburg, 1940. Poleg Teoloških predavanj mi pomemben vir za razmislek o razodetju predstavlja izsek iz omenjene knjig, str. 47-53.
 3. Guardini, Romano: *Die Offenbarung ...*, str. 47.
 4. Prim. Guardini, Romano: *Vom Leben des Glaubens*. Matthias-Grünwald-Verlag, Mainz, 1963, str. 133.
 5. Prim. Guardini, Romano: *Welt und Person. Versuche zur christlichen Lehre vom Menschen*. Matthias-Grünwald-Verlag, Mainz, 1988, str. 152-155.
 6. Prim. Guardini, Romano: *Welt und Person ...*, str. 160.